

نویسنده: سلیمان کران «Suleyman Karan»
منبع و تاریخ نشر: کریدل (2026-05-01)
برگردان: پوهندوی دوکتور سیدحسام «مل».

تنگه هرمز: جنگ، محاصره و فروپاشی جریان‌های جهانی انرژی

Hormuz chokepoint: War, blockade, and the unraveling of global energy flows

محاصره تنگه هرمز جریان انرژی جهانی را مختل کرده، باعث شوک‌های قیمتی شده و شکاف‌های عمیقی را از خلیج فارس تا اروپا و آسیا آشکار کرده است.

The blockade at Hormuz has throttled global energy flows, driving price shocks and exposing deep fractures from the Persian Gulf to Europe and Asia.

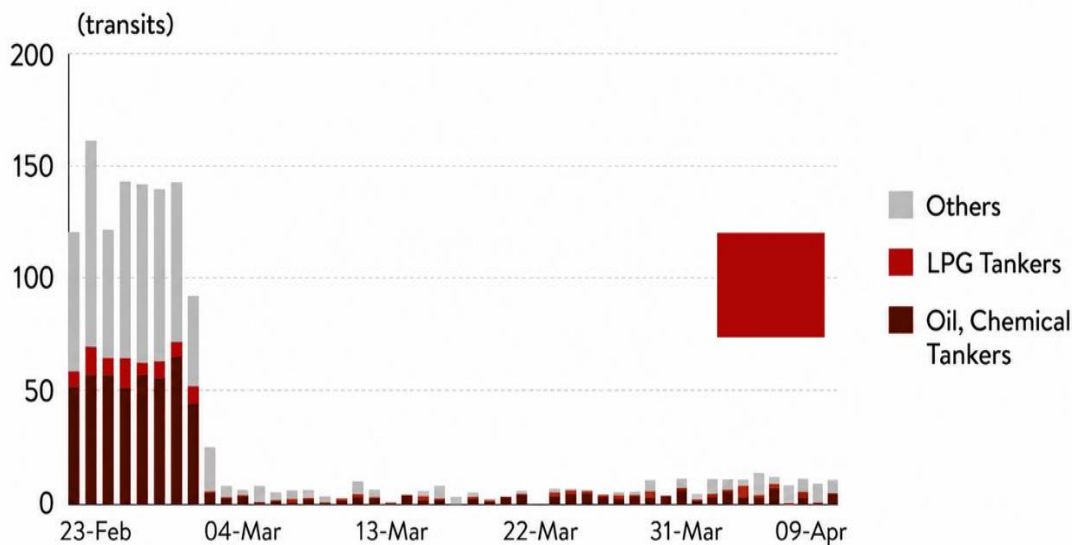
Photo Credit: The Cradle

بازارهای جهانی انرژی در تلاشند تا شوک جنگ در غرب آسیا را تحمل کنند. اختلال در صادرات نزدیک به 20 میلیون بشکه در روز نفت خام و فرآورده‌های نفتی، همراه با ظرفیت محدود دور زدن تنگه هرمز، هم تولیدکنندگان مواد نفتی و انرژی و هم اقتصادهای وابسته به واردات را تحت فشار قرار داده است.

این مسئله فراتر از زنجیره‌های تأمین شکسته است. افزایش قیمت در بازارهای نفت خام و پتروشیمی از قبل شروع به گسترش به خارج کرده است.

از زمان جنگ آمریکا و اسرائیل علیه ایران که در (28) فبروری «2026» آغاز شد، قیمت نفت خام از تقریباً (70) دلار در هر بشکه به حدود (120) دلار در پایان اپریل افزایش یافته است، و محصولات پالایش شده در بنبوه کاهش عرضه و فشار لجستیکی، حتی سریع‌تر افزایش یافته‌اند.

Strait of Hormuz traffic remains well below pre-war levels

Source: S&P Global Commodities At Sea

بازارهای مواد سوخت تحت فشار

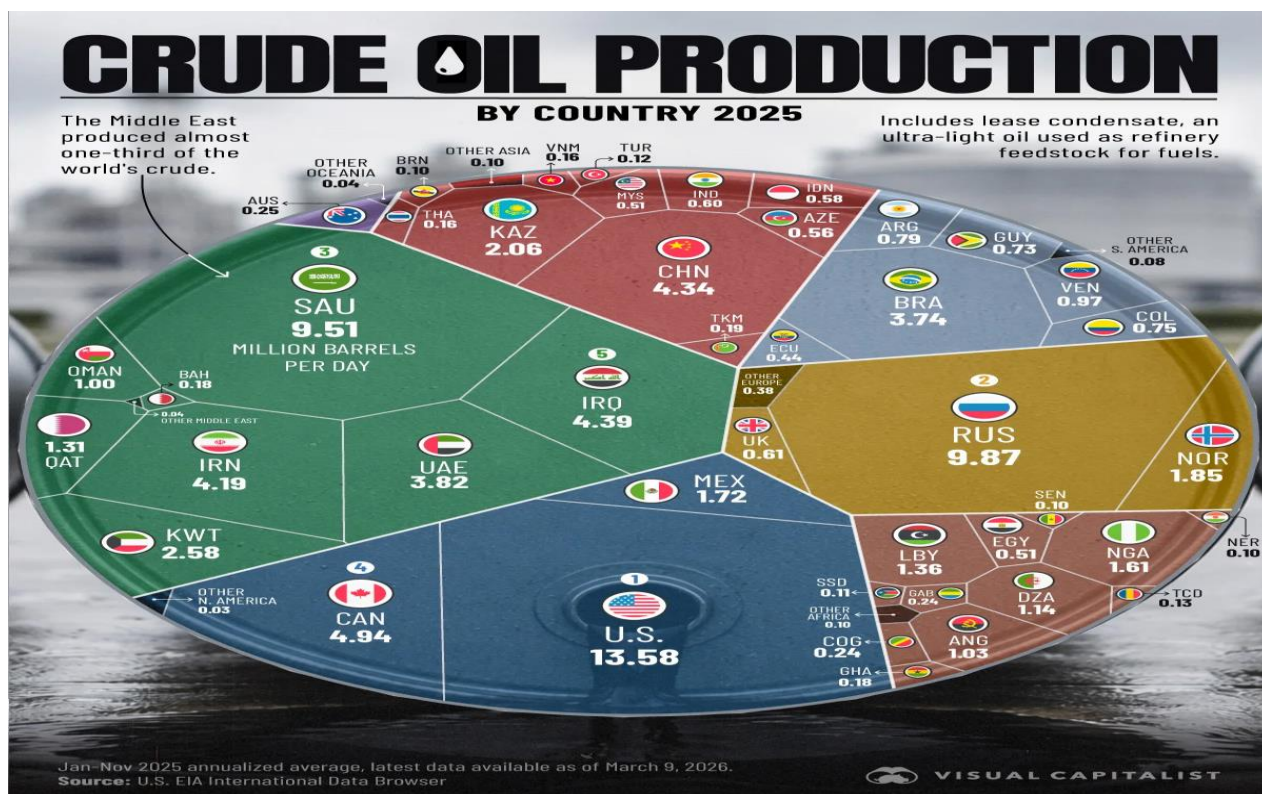
بسته شدن تنگه هرمز، پالایشگاه‌های صادرات محور را مجبور کرده است که با پرسیدن ظرفیت ذخیره سازی، عملیات خود را کاهش دهند یا تولید را به طور کامل متوقف کنند. بیش از ۴ میلیون بشکه در روز از ظرفیت پالایش اکنون در معرض خطر است. در حالی که تولید در جاهای دیگر از نظر تئوری می‌تواند این کمبود را جبران کند، محدودیت‌های حمل و نقل و عرضه، میزان این تعدیل را محدود می‌کند.

فوری‌ترین فشار در دیزل و سوخت جت پدیدار شده است. آنچه که به عنوان هشدارهای آژانس بین‌المللی انرژی (IAE) آغاز شد، به اختلالات ملموس تبدیل شده است.

شرکت هواپیمایی آلمانی لوفت‌ها نزا پیش از این لغو (۲۰) هزار پرواز را به دلیل کمبود سوخت اعلام کرده است، در حالی که شرکت هواپیمایی هلندی ترانس‌اویا نیز برنامه‌های خود را تا ماه مه و ژوئن کاهش داده است. داده‌های یاتا نشان می‌دهد که قیمت سوخت جت در اروپا نسبت به سال گذشته بیش از ۱۰۵ درصد افزایش یافته است.

کاهش عرضه گاز مایع (LPG) و نفتا، تولید کنندگان پتروشیمی را مجبور به کاهش تولید پلیمر کرده است و این امر ضررهای زیادی را در سراسر این بخش به همراه داشته است. کشورهای مصرف‌کننده برای کاهش این ضربه، به ذخایر موجود تکیه کرده‌اند. ذخایر جهانی نفت خام و فرآورده‌های نفتی حدود ۸/۲ میلیارد بشکه است که تقریباً نیمی از آن در اختیار کشورهای عضو سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD) قرار دارد.

اعضای آژانس بین‌المللی انرژی در ماه مارس توافق کردند که ۴۰۰ میلیون بشکه از ذخایر اضطراری را آزاد کنند، اما چنین اقداماتی فقط می‌تواند اختلالات عمیق‌تر را به تأخیر بیندازد. آنها آسیب‌های ساختاری که در شبکه‌های تولید و توزیع در حال آشکار شدن است را برطرف نمی‌کنند.

آسیب ساختاری و محدودیت امدادسانی

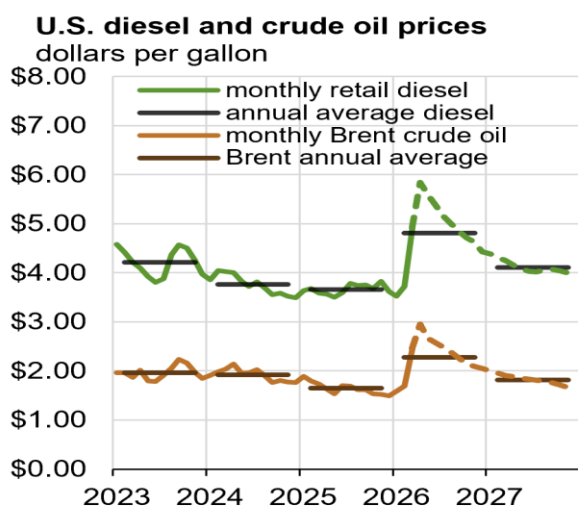
میزان خسارت به زیرساخت‌های انرژی در سراسر خلیج فارس قابل توجه است. فاتح بیرونی، مدیر اجرایی آژانس بین‌المللی انرژی (IAE)، هشدار داده است که بازیابی تولید انرژی از دست رفته در این درگیری می‌تواند حدود دو سال طول بکشد. محموله‌های

مرتبط با قراردادهای قبل از جنگ همچنان ادامه دارد، اما بارگیری نفتکش‌های جدید در ماه مارس متوقف شده و جریان به آسیا را قطع کرده است.

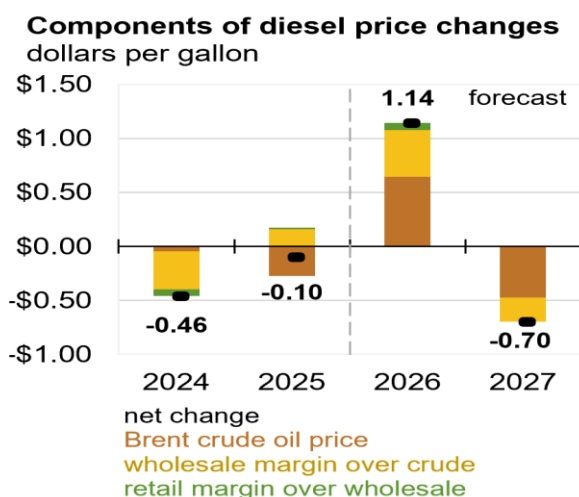
کشورهای تولیدکننده نفت در امتداد خلیج فارس سنگین‌ترین ضربه را متحمل می‌شوند. تأسیسات آسیب دیده‌اند، تولید کاهش یافته و ضررها با گذشت هر روز افزایش می‌یابد. ارزیابی کامل خسارت هنوز در دسترس نیست، اگرچه پیش‌بینی‌ها نشان می‌دهد که بازیابی چندین سال طول خواهد کشید.

ظرفیت تولید عربستان سعودی خسارت قابل توجهی متحمل شده است. قطر نزدیک به یک پنجم از تولید گاز طبیعی مایع (LNG) خود را از دست داده است، شکافی که به سرعت جبران نخواهد شد. در سراسر منطقه، حدود ۲/۴ میلیون بشکه در روز از ظرفیت پالایش خارج شده است. حدود ۱۰ درصد از تولید نفت خام جهانی همچنان مختل است، کسری که در صورت بسته ماندن تنگه هرمز قابل جبران نیست.

حتی در شرایط مساعد، آتش‌بس و بازگشایی تنگه هرمز به عادی‌سازی فوری اوضاع منجر نخواهد شد. بازارها برای تثبیت به حداقل شش ماه زمان نیاز دارند.

Data source: U.S. Energy Information Administration, Short-Term Energy Outlook, April 2026 and LSEG Data

جایگزین‌های محدود

عربستان سعودی همچنین کاهش (600000) بشکه در روز ظرفیت تولید و (700000) بشکه نفت در مسیر از طریق خط لوله شرق-غرب خود را تأیید کرده است. این مسیر که میادین خلیج فارس را به دریای سرخ متصل می‌کند، برای حفظ صادرات نقش اساسی داشته است. آسیب به یک ایستگاه پمپاژ اندکی پس از اعلام آتش‌بس، آسیب پذیری آن را برجسته کرد.

حملات بیشتر به میادین منیفه و حریص، تولید را حدود (300000) بشکه در روز کاهش داده است. در مجموع، ظرفیت تولید عربستان حداقل پنج درصد کاهش یافته است.

حتی اگر تنگه هرمز بازگشایی شود، پادشاهی برای جبران کامل حجم از دست رفته تلاش خواهد کرد.

موقعیت قطر به عنوان یک تأمین‌کننده کلیدی LNG نیز به خطر افتاده است. پس از حملات مرتبط با درگیری گسترده‌تر، مجتمع صنعتی راس لفان متحمل خساراتی شد که تعمیر آن سال‌ها طول خواهد کشید. شرکت قطرانرژی تخمین می‌زند که حدود ۱۷ درصد از ظرفیت صادرات LNG تحت تأثیر قرار گرفته است.

و زمان‌بندی‌های بازسازی آن از سه تا پنج سال متغیر است. این تأثیر فراتر از این است. یک تأسیسات تبدیل گاز به مایعات که به طور مشترک با شرکت شل اداره می‌شود نیز آسیب دیده و ظرفیت آن حداقل برای یک سال کاهش یافته است. اکنون انتظار می‌رود ضرر سالانه حدود ۱۲/۸ میلیون تن LNG باشد.

اختلافات در اوپک و پیامدهای منطقه‌ای

تصمیم امارات متحده عربی برای خروج از اوپک، نشان دهنده تغییر قابل توجهی در این بلوک انرژی است. به نظر می‌رسد فشارهای اقتصادی و تنش‌های سیاسی هر دو در شکل‌گیری این اقدام نقش داشته‌اند. نارضایتی دیرینه از سهمیه‌های تولید با فشار اقتصادی ناشی از جنگ همگرا شده است.

این خروج احتمالاً اصطکاک با عربستان سعودی را تشدید می‌کند و در عین حال سوالات گسترده‌تری را در مورد انسجام خود اوپک مطرح می‌کند. عراق نیست اگر بگوییم که دبی به تنهایی این تصمیم را نگرفته است. باید آن را به عنوان مرحله جدیدی از برنامه‌های واشنگتن و تل‌آویو برای ایجاد شکاف در خلیج فارس و تضعیف جایگاه کارتل اوپک در نظر گرفت. با اجرایی شدن این تصمیم از امروز، امارات متحده عربی به عضویت ۵۸ ساله خود در این کارتل پایان می‌دهد.

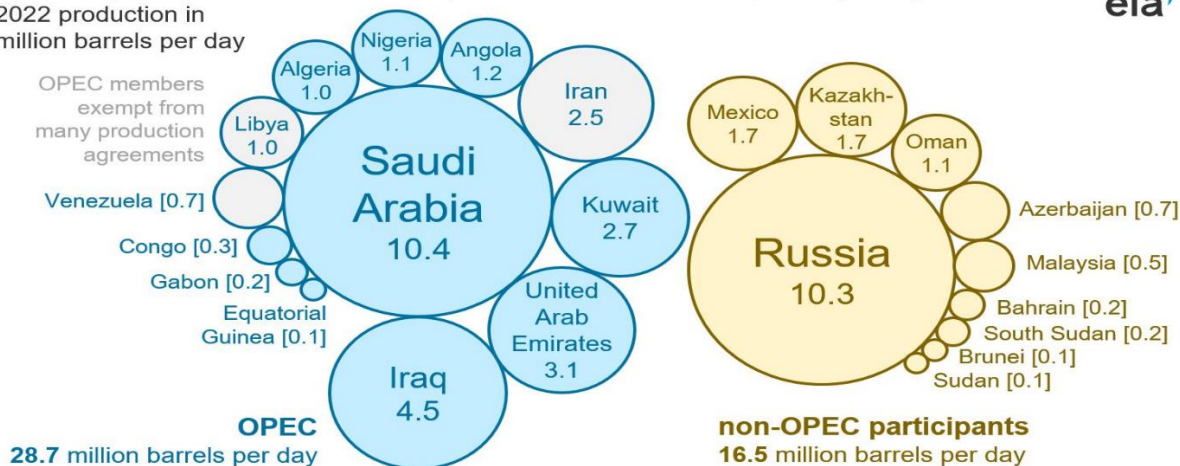
این درگیری همچنین آسیب‌پذیری‌های موجود در زیرساخت‌های انرژی خود امارات متحده عربی را آشکار کرده است. پالایشگاه رویس، با ظرفیت (922000) بشکه در روز، از جمله اولین اهداف بود. عملیات فرآوری گاز در حبشان چندین بار به حالت تعلیق درآمد، در حالی که انفجارها در میادین فراساحلی تولید را متوقف کرد.

بندر فجیره امکان ادامه صادرات در خارج از هرمز را فراهم کرده است، اما حملات مکرر به تأسیسات ذخیره‌سازی و حمل و نقل باعث تعطیلی‌های متناوب شده است. بدون این مسیر جایگزین، میزان اختلال بسیار بیشتر می‌بود.

Total oil production from OPEC+ (OPEC and non-OPEC participants)

2022 production in million barrels per day

نظرسنجی

- * - مهم‌ترین پیامد اقتصادی بحران هرمز چه خواهد بود؟
- * - کاهش رشد اقتصادی در آسیا، تقاضای جهانی را کاهش می‌دهد
- * - تورم طولانی‌مدت انرژی به اروپا و واردکنندگان آسیب می‌رساند
- * - کاهش درآمد و تأخیر در بهبود برای تولیدکنندگان خلیج فارس
- * - رکود گسترده‌تر جهانی ناشی از شوک‌های تجاری و عرضه
- * - (18) رأی، (4) روز و (14) ساعت باقی مانده
- * - شریان‌های انرژی منطقه تحت فشار

پالایشگاه‌های مینا الاحمدی و مینا عبدالله کویت، حملات مکرری را متحمل شده‌اند، اما همچنان فعال هستند. پیش از جنگ، هردو تأمین‌کننده مهم مواد سوخت جت به اروپا و فرآورده‌های نفتی به آسیا بودند. اختلال در این جریان‌ها، نگرانی‌های مربوط به تأمین نفت را در هر دو منطقه تشدید کرده است.

عراق، دومین تولیدکننده بزرگ نفت اوپک، به دلیل فقدان مسیرهای صادراتی جایگزین، از جمله کشورهایایی بوده است که بیشترین آسیب را دیده‌اند. بسته شدن مؤثر تنگه هرمز، این کشور را مجبور به توقف بیش از سه چهارم تولید خود کرد و تولید را از ۴/۳ میلیون بشکه در روز به حدود ۸۰۰۰۰۰ بشکه کاهش داد.

حملات به زیرساخت‌ها، از جمله میدان نفتی رومیله، بحران را تشدید کرده است. اختلافات داخلی عراق، با وجود بازیگران رقیب تحت حمایت قدرت‌های منطقه‌ای، اوضاع را

پیچیده‌تر می‌کند. حتی اگر درگیری فعلی فروکش کند، این کشور همچنان در معرض بی‌ثباتی مجدد قرار دارد.

ایران حملات متعددی را علیه انبارهای سوخت و تأسیسات انرژی، از جمله حملات به میدان گازی پارس جنوبی، متحمل شده است. در حالی که زیرساخت‌های کلیدی صادراتی در جزیره خارک تا حد زیادی از آسیب در امان مانده‌اند، چندین واحد تولیدی از مدار خارج شده‌اند. علیرغم فشار اقتصادی، جنگ تا حدی باعث تثبیت داخلی شده است. مرحله دشوارتر ممکن است پس از پایان خصومت‌ها فرا برسد، زمانی که این کشور باید برای تثبیت اقتصاد و بخش انرژی خود تلاش کند.

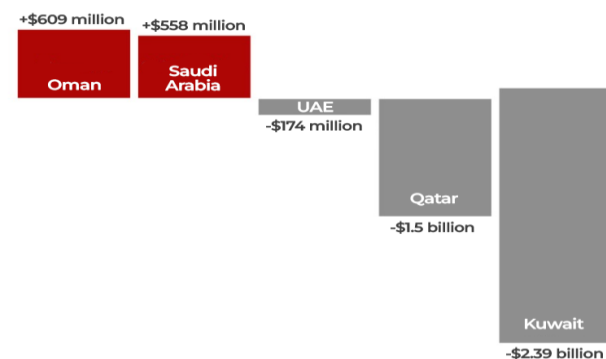
عمان با اختلال نسبتاً محدودی روبرو شده است و ممکن است در موقعیت پایدارتری نسبت به همسایگان خود ظاهر شود. عملیات در بندر صلاله تحت تأثیر قرار گرفته است و باعث شده است که مرسک فعالیت خود را به حالت تعلیق درآورد، اما میزان خسارت همچنان محدود است.

بحرین مورد متفاوتی را ارائه می‌دهد، زیرا در 9 مارس پس از حمله به پالایشگاه سینترا، وضعیت اضطراری اعلام کرد و عملاً عملیات را تعطیل کرد. خسارات شدید است و بهبودی کامل ممکن است ماه‌ها طول بکشد. ناآرامی‌های داخلی برای بحرین از اهمیت بیشتری برخوردار است، زیرا تنش‌ها بین اقلیت حاکم سنی و اکثریت شیعه، ترس از قیام مجدد را افزایش می‌دهد.

Diverging Oil and Natural Gas Revenues of Gulf Countries

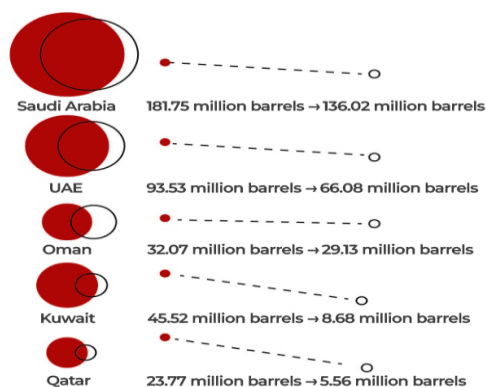
The International Energy Agency says the conflict has caused the largest global energy supply shock to date, with production disruptions exceeding 12 million barrels per day and damage to approximately 40 energy facilities across the region.

Change in Country Revenues, March 2025 to March 2026 (USD)

The Cradle.co

Change in Oil Export Volumes, March 2025 to March 2026

Source: Reuters, TRT World, 13 April 2026

سرایت جهانی و تغییر موازنه‌ها

تأثیر این درگیری بسیار فراتر از خلیج فارس است. اقتصادهای نوظهور جنوب آسیا و ژاپن، همانطور که پیش‌بینی می‌شد، برخی از بالاترین هزینه‌ها را متحمل شده‌اند. به نظر

می‌رسد چین در موقعیت بهتری قرار دارد و تا حدودی از آمادگی خود و تضعیف نسبی رقبای منطقه‌ای سود می‌برد.

تنش‌ها در تنگه مالاکا لایه دیگری از عدم قطعیت را اضافه می‌کند و احتمال اختلالات بیشتر در مسیرهای تجارت جهانی را افزایش می‌دهد.

اروپا نیز قرار است سهم قابل توجهی از این بار را به دوش بکشد. هزینه‌های انرژی از زمان جنگ روسیه و اوکراین افزایش یافته است و بحران فعلی هم بر کمبود عرضه و هم بر فشارهای قیمتی تأثیر می‌گذارد.

در مقابل، اقتصادهای غنی از انرژی در قاره آمریکا از مصونیت بهتری برخوردارند، در حالی که کشورهای وابسته به واردات با فشار فزاینده‌ای روبرو هستند. آفریقا نیز شکاف مشابهی را نشان می‌دهد، به طوری که تولیدکنندگانی مانند الجزایر و نیجریه در موقعیت سود بردن قرار دارند، در حالی که دیگران همچنان آسیب‌پذیر هستند.

عدم قطعیت بلند مدت :

رسیدگی به آسیب‌های ناشی از بحران هرگز حداقل دو سال و احتمالاً بیشتر طول خواهد کشید. پیش‌بینی‌های رشد جهانی برای سال 2026 در حال حاضر رو به کاهش است.

حتی در شرایط نسبتاً پایدار، هزینه‌های اقتصادی به شدت بر تولیدکنندگان خلیج فارس و همچنین اقتصادهای آسیایی و اروپایی سنگینی خواهد کرد. رشد کندتر در شرق و جنوب آسیا به ویژه پیامدهای گسترده‌تری برای تقاضای جهانی دارد.

بعید است قیمت نفت خام در آینده نزدیک به سطوح قبل از جنگ نزدیک به ۷۰ دلار بازگردد. هزینه‌های حمل و نقل، بیمه و حمل بار همچنان بالا خواهد ماند و به تورم گسترده‌تر کالاها دامن خواهد زد. در نتیجه، انتظار می‌رود شکنندگی‌ها در سیستم مالی جهانی عمیق‌تر شود.

با شکل‌گیری تعادل جدید، تنش‌های بیشتر محتمل به نظر می‌رسد. پیامدهای بلند مدت ممکن است فراتر از بازارهای انرژی گسترش یابد و با فشارهای اقلیمی که در پس‌زمینه همچنان تشدید می‌شوند، تلاقی کند.

..... **با تقدیم احترامات «2026-05-19»**

.....